

NOD:s kartläggning

CIVILSAMHÄLLET'S BEHOV UNDER CORONAKRISEN

Vecka 24

Veckouppdatering (v. 24)

Kartläggning över civilsamhällets behov under coronakrisen

Nedan följer Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhällets (NOD:s) veckovisa kartläggning över behov i civilsamhället som uppstått efter coronavirusets utbrott i Sverige. Kartläggningen behandlar exempel på efterfrågade insatser, problembeskrivningar, ny verksamhet, nya samverkansinitiativ och en kortare kommentar över relevanta trender inom sektorn. Texterna gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild, men de ger ett flertal exempel som sammantaget ger ett perspektiv på pågående trender. Veckorapporten är en del av NOD:s [uppdrag](#) som strukturens parter enats om. I korthet innebär det att NOD bistår med att ge en samlad lägesbild över behov som uppstått i civilsamhället efter coronavirusets utbrott. NOD kommer också att bidra till samordning av civilsamhällets insatser vid behov, samt vara ett stöd i dialogen mellan civilsamhället och offentliga aktörer.

NOD är en struktur för samverkan. Syftet med NOD är att underlätta samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhället och tillhandahålla mötesplatser för att främja dialog. NOD spänner över alla sakpolitiska områden och arbetar med att facilitera möten för samråd och dialog.

Sammanfattning:

- **Internationell utblick: fokus europeisk politik:** Liksom det svenska civilsamhället har de europeiska paraplyorganisationerna varit aktiva i att belysa hur pandemins konsekvenser slår särskilt hårt mot olika målgrupper. Generellt sett konstateras att grupper som redan innan pandemin på olika sätt varit marginaliserade eller stigmatiserade nu blir särskilt drabbade av både själva viruset och pandemins socioekonomiska konsekvenser. Grupper som identifierats av organisationerna är exempelvis barn och unga, äldre, hemlösa, flyktingar och asylsökande, grupper i social utsatthet, målgrupper med olika funktionsvariationer, arbetslösa, kvinnor och HBTQ-personer.
- **Biståndsområdet:** Inom biståndsområdet har civilsamhället lyft farhågor på kort och lång sikt. På kort sikt betonas den humanitära nöd som råder i framförallt länder med svaga ekonomier. På längre sikt är frågan om ett troligt minskat bistånd omdebatterat. Regeringens förändrade regler, där egeninsatsen i civilsamhällets internationella arbete inte längre är ett krav (under 2020), har möjliggjort fortsatt starkt ideellt engagemang inom utvecklingssamarbetet globalt. Sida har också informerat om tillskjutna och omfördelade medel för att mer effektivt bekämpa pandemin globalt.

Internationell utblick: fokus europeisk politik

Sammanfattning

Liksom det svenska civilsamhället har de europeiska paraplyorganisationerna varit aktiva i att belysa hur pandemins konsekvenser slår särskilt hårt mot olika målgrupper. Generellt sett konstateras att grupper som redan innan pandemin på olika sätt varit marginaliserade eller stigmatiserade nu blir särskilt drabbade av både själva viruset och pandemins socioekonomiska konsekvenser. Grupper som identifierats av organisationerna är exempelvis barn och unga, äldre, hemlösa, flyktingar och asylsökande, grupper i social utsatthet, målgrupper med olika funktionsvariationer, arbetslösa, kvinnor och HBTQ-personer.

Agenda 2030:s ledord "leave no one behind" genomsyrar många av de texter som NOD tagit del av från internationella plattformar och nätverk som samlar nationella organisationer runt om i Europa. Många återskildrar lägesbeskrivningar från medlemsorganisationernas nationella situation, som bidrar till en samlad bild över läget i Europa med medföljande åsikter kring hur den europeiska politiken kan tillgodose behoven hos de mest behövande under coronapandemin.

NOD har sett över öppna källor och utgått från Social Platforms medlemsorganisationer. Social Platform är det största nätverket för civilsamhällesorganisationer i EU som arbetar för social rättvisa, jämlikhet, inkludering, hållbarhet och deltagardemokrati, inom unionen och utanför den.

Hemlöshet och social utsatthet

Pandemin slår hårdast mot de redan mest utsatta grupperna i samhället. Flera organisationer på europeisk nivå vittnar om detta och vädjar till EU-ledare att se till dessa grupper när de utformar nästa sjuårsbudget. Caritas Europa är ett nätverk för organisationer inom Europa som arbetar mot fattigdom och socialt utanförskap. Den 9 maj gick de ut med en vädjan tillsammans med sina medlemsorganisationer om att EU:s medlemsländer bör enas och sätta gemensamma intressen före de nationella, för att nå ett avtal om EU:s nya fleråriga budgetram. Detta för att kunna motverka fattigdomen i Europa och världen över, med fokus på effekterna av coronapandemin. De önskar också en beredskapsplan för att förlänga den nuvarande budgetramen med ett år för att förebygga eventuella glapp i stödprogrammen.

Organisationen efterfrågar särskilt en förstärkning av den Europeiska Socialfonden plus (ESF+) samt säkerställandet av en tillräcklig finansiering av Barnfonden för utsatta barn, för att de båda ska bli tillräckligt effektiva i bekämpningen av fattigdom och socialt utanförskap.

Många internationella nätverk arbetar också med att ta fram lägesbilder för att belysa situationen för målgruppen. European network against racism (ENAR) är ett europeiskt antirasistiskt nätverk som kombinerar påverkansarbete med samverkan mellan antirasistiska civilsamhällesaktörer i Europa. I maj publicerade de en artikel om hur pandemins effekter belyser strukturell rasism och ojämlikhet på arbets- och bostadsmarknaden samt inom offentliga institutioner i Europa. Undersökningen som artikeln bygger på belyser bland annat att personer i en etnisk minoritet i större utsträckning har lågavlönade och osäkra anställningar. Därmed löper de en större risk att uppleva ekonomisk osäkerhet. Undersökningen visar att många migranter, bland andra utsatta EU-medborgare, inte har tillgång till offentliga trygghetssystem. Exempel på detta illustrerar de genom en interaktiv karta över Europa med dokumenterade fall och uttalanden.

European Council on Refugees and Exiles (ECRE) är en allians mellan 106 civilsamhällesorganisationer i Europa med uppdrag att bevaka och skydda rättigheter för flyktingar, asylsökande och andra personer som tvingats lämna sitt hem. De har utifrån efterfrågan sammanställt en lista över offentliga insatser relaterat till asyl och migration med anledning av coronapandemin i Europa.

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM) ger en samlad bild över papperslösa migranternas situation. I en artikel på sin hemsida sammanfattar de nödvändiga insatser för att möta behovet, där de bland annat framhåller fördelarna med att samarbeta med civilsamhället för att förmedla nödvändig information till målgruppen.

En aktör som behandlar hemlösas situation under pandemin är European Federation of National Organizations Working with the Homeless (FEANTSA). I mars publicerade FEANTSA en artikel som belyser de hinder som målgruppen upplever kopplat till att följa restriktionerna kring pandemin runt om i Europa. Där förtydligar organisationen hur temporära och tillfälliga boendesituationer, så som härbärgen eller hostels, ökar risken för smitta och innebär kompromisser med tillgången till hygien och möjligheten till karantän. Artikeln påpekar också att hemlösa personer ofta tillhör riskgrupper eftersom tillståndet ofta är kopplat till sämre hälsa vilket innebär att de riskerar att bli väldigt sjuka om de utsätts för viruset. En annan aktör som arbetar med bostadsmarknadsfrågor är International Union of Tenants (IUT) som är

en global organisation som arbetar med att överföra kunskap mellan sina medlemmar och att bevaka hyresgästers rättigheter. De har publicerat ett flertal texter om hyresgästers situation under pandemin och betonar vikten av insatser för att pandemin inte ska leda till en mer omfattande hemlöshetssituation, där de bland annat sammanställer EU-staternas olika insatser på området.

Barn och unga

Organisationen Coface Family Europe arbetar för att främja familjers välmående, hälsa och säkerhet och har sett över familjens situation under pandemin. Organisationen utgår från EU-ländernas restriktioner kopplat till smittspridning, som innebär att många familjer spenderar mycket tid hemma och de konsekvenser som tillkommer, exempelvis mer arbete hemifrån, barns ökade tid på nätet samt effekter på den mentala hälsan. De understryker vikten av att samråda med civilsamhällesorganisationer i utformandet av insatser för att motverka de negativa konsekvenser pandemin för med sig och skriver att den globala krisen kräver ett tätt samarbete och partnerskap mellan det offentliga och civilsamhället.

Eurochild, en organisation som arbetar med barns rättigheter och välmående, betonar vikten av att inkludera barnets perspektiv i beslut som påverkar barn och samlar information på sin hemsida kring pandemins effekter på målgruppen. Där finns bland annat en undersökning om barns delaktighet i utformandet av insatser kring pandemin samt romska barns sårbara situation under krisen.

SOS Children's Villages International pekar i en artikel på flera olika grupper som far särskilt illa idag, vilka är barn och familjer som lever i social exkludering och diskriminering, i trångboddhet och osanitära förhållanden, eller med redan existerande hälsorisker så som HIV, tuberkulos eller diabetes. De framhåller också att offentliga institutioner bör följa situationen för barn och familjer och erbjuda tidigt stöd för de familjer som visar tecken på att inte kunna förse sitt barn med rätt omvårdnad.

En undersökning som European Youth Forum genomfört tillsammans med International Labour Organization (ILO) visar att mer än en av sex unga har förlorat sitt arbete sedan pandemiutbrottet och att det finns en risk för detta kommer att prägla en hel generation. European Youth Forum välkomnar att Erasmus+ samt Europeiska Solidaritetskåren inte har nedprioriterats som ett svar på krisen och förtydligar vikten av dessa program för

ungdomsorganisationerna eftersom de ger möjlighet att ägna sig åt och arbeta med unga i olika skeden av livet, som de menar annars inte skulle varit möjligt.

Äldre

AGE Platform Europe är ett europeiskt nätverk av civilsamhällesorganisationer som består av eller arbetar för personer över 50 år. Deras syfte är att vara en röst för och främja äldres rättigheter inom EU. I början av juni lanserar de en rapport som handlar om återhämtningen efter coronapandemin. De menar att pandemin triggat en oförutsägbar ekonomisk chock för hela världen, där viktiga principer som solidaritet och social rättvisa kommer att påverkas negativt. Därför presenterade AGE sitt bidrag till diskussionen om återhämtningsstrategin. Där förordar AGE bland annat en arbetsmarknadspolitik som främjar anställning av äldre arbetare och understryker att den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör vara en kompass i återhämtningen.

De förtydligar även vikten av att se tillbaka på tidigare lärdomar från den stora recessionen under 2008–2012 för att undvika de problem som uppstod då. Utöver detta samlar de även andra texter kopplade till pandemin under ett särskilt avsnitt på deras hemsida där de bland annat har publicerat en text tillsammans med European Youth Forum om att människor i alla åldrar måste bygga ett hållbart samhälle efter coronaviruset.

Funktionsrättsorganisationer

Det finns flera organisationer inom EU som arbetar med olika perspektiv på funktionsrättsfrågan. European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD) publicerade sin rapport "The impact of covid-19 on disability services in Europe" som utgår från data hämtat från 23 europeiska länder under april. Organisationen sammanfattar de mest prioriterade insatserna för att skydda personer som arbetar inom sektorn mot coronaviruset, som bland annat handlar om löner och skyddsutrustning men också att säkerställa att särskilda behov hos personer med funktionsnedsättning tas i beaktning vid en planering för framtida insatser.

European Disability Forum, som är en paraplyorganisation för personer med funktionsnedsättning i Europa, skrev i ett öppet brev till EU-ledare om den ekonomiska återhämtningsstrategin. Organisationen lyfter att 28,7 procent av målgruppen redan innan pandemin var i risk för fattigdom och att enbart 50,8 procent hade en anställning. De lyfter

också att många i målgruppen har osäkra anställningar med låg lön vilket ger dem liten eller ingen trygghet när arbetsmarknaden är osäker. European Disability Forum menar att man i återhämtningsfasen även bör inkludera organisationer som representerar målgruppen för att diskutera, besluta och bevaka kommande krisinsatser för hanteringen av pandemin och inför en framtida ekonomisk återhämtning, på både europeisk och nationell nivå.

Rare Diseases Europe ([EURODIS](#)) publicerade i juni en [text](#) om insatser för att skydda personer som lever med sällsynta diagnoser. Organisationen har gjort en undersökning bland personer som lever med en sällsynt diagnos, som bland annat visar att nio av tio svarande har upplevt ett avbrott i sin ordinarie vård, antingen genom hinder i att kunna träffa den ordinarie vårdgivaren eller på grund av att den ordinarie vården satts på paus. Samtidigt har sex av tio svarande inte fått tillgång till lämplig virustestning i relation till graden av risk kopplat till sin diagnos.

Arbetsintegrerande sociala företag

European Network of Social Integrated Enterprises ([ENSIE](#)) är ett europeiskt nätverk som under pandemin har löpande kontakt med sina medlemsorganisationer och samlar information för att dela med nationella och europeiska beslutsfattare. I slutet av mars publicerade de en [artikel](#) tillsammans med [RREUSE](#), [Social Firms Europé](#) [CEFEC](#) och [CEC](#) som uppmanar representanter för EU:s institutioner samt medlemmar av EU-parlamentet att särskilt uppmärksamma de arbetsintegrerande sociala företagen för att kunna säkra anställningar hos marginaliserade grupper.

Nätverket listar goda nationella exempel samt påtalar ett antal insatser som särskilt viktiga, bland annat vikten av att offentliga bidrag och annan finansiering bör ha överseende med icke uppnådda krav som exempelvis inställda aktiviteter. ENSIE har också publicerat en [rapport](#) som utgått från en enkät som skickades till nätverkets medlemsorganisationer med syfte att undersöka i vilken utsträckning som arbetsintegrerande sociala företag har påverkats av den externa chocken som pandemin har utlöst.

Kvinnorättsorganisationer

European Women's Lobby ([EWL](#)) menar att de har identifierat en signifikant och långsiktig påverkan som denna hälsokris har på kvinnors och flickors situation i Europa. Därför publicerade organisationen tillsammans med sina medlemsorganisationer i Europa underlaget

EWL Policy Brief: Putting equality between women and men at the heart of the response to COVID-19 across Europe. Organisationen menar att de största konsekvenserna från krisen kommer att drabba på kvinnor och flickor, framförallt bland sådana som upplever flera former av diskriminering. Särskilt utsatta kommer personer som redan innan levit i en sårbar situation att vara, så som ensamstående eller personer som utsätts för mäns våld, individer som har osäkra arbetsförhållanden eller lever under ekonomisk instabilitet, personer utan trygg bostadssituation och kvinnor som redan utstår social exkludering. Organisationen skriver att vårdsektorn är en bärande del av samhället och att det har blivit särskilt tydligt under pandemin där kvinnor står för majoriteten av arbetskraften inom hälso- och sjukvård samt inom socialt arbete. Organisationen menar att de insatser som krävs bland annat är att stödja jämställdhet och främja demokratiska principer, hantera mäns våld mot kvinnor och flickor samt genomföra en feministisk ekonomi.

I ett nyhetsinslag på sin hemsida skriver organisationen ett svar på det då väntade förslaget kring EU:s återhämtningsstrategi och förtydligar sin förväntan på att strategin ska erkänna kvinnors bidrag till samhället och ekonomin. Där förtydligar organisationen att den kvinnliga arbetskraften är en majoritet inom vården, som bland annat förser sjuka, äldre, funktionsnedsatta eller personer med särskilda behov med nödvändig omvårdnad. Nu när en stor del av tiden spenderas i hemmet står även kvinnor för majoriteten av omsorgen, som bland annat innebär att stötta barn i sin skolgång samt att ta hand om de barn vars föräldrar har samhällsviktiga yrken. Organisationen menar att EU-kommissionens nya jämställdhetsstrategi (2020–2025) har en nyckelroll i utformandet av återhämtningsstrategin. I nyhetsinslaget refererar de till namninsamlingen som går under namnet #halfofit och initierats av EU-parlamentarikern Alexandra Geese.

HBQ-organisationer

ILGA Europe, en europeisk plattform för HBQ-organisationer, har under våren tagit fram flera analyser kring hur coronapandemin påverkar HBQ-personer runt om i Europa och vad stater behöver göra för att skydda dessa grupper. De lyfter fram ett antal effekter som slår särskilt hårt mot dessa grupper, bland annat hur social distansering kan innebära att personer som förskjutits från sina familjer på grund av sin sexuella läggning kan tvingas bo isolerat med dem under pandemin, med psykisk ohälsa som konsekvens.

De påpekar också att regnbågsfamiljers juridiska skydd och legala status påverkas när ländernas gränser stängs. Exempelvis kan certifikat som intygar äktenskap, registrerade

partnerskap, juridiskt kön eller födelsebevis vara giltiga i vissa länder och ogiltiga i andra. När länderna stänger sina gränser kan personer på grund av detta bli strandade i utlandet eller inte tillåtas återförenas med sina familjer. ILGA Europe lyfter också att HBTQ-personer tillhör grupper som generellt sett är utsatta för diskriminering och stigmatisering i Europa och att pandemins effekter med arbetslöshet, sämre hälsa och sämre tillgång till vård därmed slår särskilt hårt mot dem. De uppmärksammar också att de stängda gränserna innebär att de miljontals flyktingar och asylsökande, varav många flytt på grund av sin sexuella läggning, nu är fast i limbo i länderna de flytt till. Slutligen varnar de för att pandemin används som ett medel för att piska upp hatet mot minoritetsgrupper, och särskilt HBTQ-personer, i många europeiska länder.

Även Transgender Europe, en samarbetplattform för organisationer som arbetar med transpersoners rättigheter, har identifierat hur pandemins effekter särskilt slår mot transpersoner. De lyfter att transpersoner är en grupp som generellt sett har sämre mental och fysisk hälsa, är diskriminerade inom vårdsystemen, har högre grad av arbetslöshet, låga inkomster och oftare är verksamma inom den informella ekonomin eller har osäkra anställningar. Transgender Europe lyfter att detta innebär att transpersoner särskilt påverkas av pandemin genom högre risker att bli sjuka av själva viruset, högre risk att inte få den vård de behöver och hög risk att påverkas av de socioekonomiska konsekvenserna av pandemin.

INGO

Europarådets samarbetsplattform för det civila samhället: konferensen för nationella icke-statliga organisationer (INGO) och deras medlemsparaplyer runt om i Europa ställde snabbt om sin verksamhet för att möta pandemins effekter. De var också snabba med att anpassa sig för att kunna bistå sina målgrupper och bevaka rättigheter under det som i många medlemsländer har varit mer eller mindre "stängda samhällen".

Vårens INGO-sammanträden ställdes in och istället kommer man under juni månad att genomföra webinarier som fokuserar på pandemins påverkan på det civila samhället och dess målgrupper. Seminarierna kommer att vara öppna för alla och genomföras 22 och 23 juni. Som ett led i att lyfta fram civilsamhällesorganisationernas insatser under pandemin och samtidigt lyfta fram sektorns viktiga roll för det återuppbyggnadsarbete som måste till efter pandemin ställde INGO tre frågor till en del av medlemsorganisationerna. Organisationerna svarade genom att dela med sig av sina erfarenheter och insatser genom inspelade videofilmer under temat: "INGOs under lockdown get involved and prepare for the future".

Första frågan som ställdes var: "Hur har pandemin påverkat era aktiviteter?"

Ett centralt svar från civilsamhällesorganisationerna har varit att slå vakt om mänskliga rättigheter och bevaka dessa i tider då samhällen och stater inför restriktioner för medborgarna. I länder där regeringar tidigare infört olika restriktioner mot bakgrund av terrorhot var det nu viktigt att följa upp politikens beslut och bevaka begränsningarna från början. Regeringarna skulle inte få använda pandemin som förevändning för att begränsa individers rättigheter på ett otillbörligt sätt.

Andra aktörer har slagit vakt om sina målgruppers behov som under pandemin inte kan tillgodoses av det offentliga på samma sätt som vanligt. Detta gäller exempelvis utsatta grupper, migranter, äldre och funktionshindrade. I många fall ställde man om från röstbärare till att hjälpa konkret med mat och boende – en omställning som innebär att ideella aktörer gick från att vara intresseorganisationer till att bistå med humanitär hjälp. Andra aktörer som samlar volontärbetare upplevde förutom att många nya volontärer anmälde sig för att delta i olika samhällsinsatser att man kommit det offentliga och politikerna närmare.

Frågan om inställd skolgång var också ett viktigt område där organisationer kunde se och beskriva utfallet av att låta barn och ungdomar studera på distans. Tydligt blev att mammorna tog ett stort ansvar för hemundervisning. Skillnader i resurser blev tydliga både i form av avsaknad av verktyg för att genomföra distansstudier och avsaknad av metoder vilket försvårade arbetet.

Den andra frågan som ställdes var: "Hur har organisationerna anpassat sitt arbete under pandemin?" Svaren påminner mycket om den omställning som det svenska civilsamhället gjort; man har digitaliserat, växlat upp, samlat ideella krafter, bistått både målgrupp och det offentliga samt ställt om verksamheten utifrån nya eller förstärkta behov. Just att bistå har varit centralt för flera aktörer, inte minst utifrån olika regeringars införda restriktioner. Att ha god kunskap om sina rättigheter både som medborgare eller journalister, även under en pandemi, har varit viktigt att slå vakt om. Olika organisationer har snabbt tagit fram olika verktyg för att nå dessa grupper med korrekt information och för att kunna ge stöd. Det har till exempel gjorts i form av utskick, information på sociala medieplattformar samt öppnande av telefonnummer som man kan vända sig till för information, stöd och råd. För de organisationer som arbetar med socialt utsatta upplever man också att man tack vare att finnas nära sin målgrupp både kunde ställa om, identifiera nya behov och påbörja insatser snabbare än vad det offentliga lyckades med.

Den tredje frågan som ställdes till organisationerna ville lyfta in åsikter kring vad som borde göras under den närmsta framtiden. Rättighetsbärande organisationer betonade återigen vikten av att beslut som fattats och att eventuella framtida beslut inte inskränker de mänskliga rättigheterna. Man betonar också vikten av att MR-frågor vägs in i framtida beslut och att olika former av restriktioner och (sociala) begränsningar inte leder till diskriminering av olika grupper, så som utsatta, marginaliserade, äldre eller kvinnor och barn.

En annan viktig aspekt är önskan om att det offentliga i högre grad i framtiden lyssnar på civilsamhället, inte bara efter deras behov utan också som en partner som kan bistå med expertkunskap och kännedom om målgrupper. Företrädarna lyfter också det arbete som genomförts under våren, och fortfarande bedrivs, som en viktig indikator på det civila samhällets stora värde och legitimitet. I framtiden hoppas man att det offentliga kan ge dessa organisationer ett större erkännande och se aktörerna som partners.

NOD har under våren översatt den reviderade texten för "Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen" som antogs på INGO-kongressen i oktober 2019. Den reviderade koden kan bli ett viktigt verktyg i det fortsatta arbetet för att stimulera samverkan mellan det civila samhället och det offentliga även i Sverige.

Biståndsområdet

Sammanfattning

Inom biståndsområdet har civilsamhället lyft farhågor på kort och lång sikt. På kort sikt betonas den humanitära nöd som råder i framförallt länder med svaga ekonomier. På längre sikt är frågan om ett troligt minskat bistånd omdebatterat. Regeringens förändrade regler, där egeninsatsen i civilsamhällets internationella arbete inte längre är ett krav (under resten av 2020), har möjliggjort fortsatt starkt ideellt engagemang inom utvecklingssamarbetet globalt. Sida har också informerat om tillskjutna och omfördelade medel för att mer effektivt bekämpa pandemin globalt.

Inom den del av civilsamhället som arbetar med internationellt utvecklingssamarbete har de mest aktuella frågorna handlat om att skapa möjligheter att möta pandemins effekter på kort sikt. Samtidigt återfinns också ett långsiktigt perspektiv på biståndsfrågor där civilsamhällesaktörer varnar för att generell ekonomisk nedgång också kommer att innebära minskat stöd till behövande länder som redan är sårbara.

Biståndet som ett verktyg för att möta pandemins negativa effekter lyftes tidigt efter virusutbrottet. En tidig problembeskrivning formulerades av Erik Lysén, chef för Act Svenska kyrkan, i en [debattartikel](#) i Aftonbladet den 23 mars. Där beskrevs behovet av akuta insatser ifråga om humanitär hjälp, samtidigt som problemen på lång sikt också förklarades vara så stora att biståndsorganisationerna själva inte skulle kunna hantera detta. Act Svenska kyrkan beskrev både risken för extrema nödsituationer, och den situation som kan uppstå framöver när ekonomier försvagas i redan fattiga länder. Ett problem med de tidiga insatserna förklarades vara att somliga internationella satsningar sker i form av lån till länder med redan höga statsskulder, varför sårbara ekonomier riskerar att försvagas än mer i framtiden.

CONCORD Sverige, som samlar 73 organisationer, har ett tydligt uppdrag i att följa Sveriges och EU:s utvecklingspolitik och betonar vikten av insatser för en hållbar och fredlig värld utan fattigdom och orättvisor. Organisationen har varit aktiv i att formulera och identifiera pågående eller framtida utmaningar inom området internationellt utvecklingssamarbete.

CONCORD Sveriges [analys](#), som även nämndes i NOD:s rapport vecka 22, visar att Sveriges bistånd kan minska med mellan 1,3–3,3 miljarder kronor, enligt organisationens beräkningar. Detta eftersom pandemins ekonomiska konsekvenser slår brett och förändrar den summa som går till bistånd (1 procent av Sveriges BNI). Det möjliga utfallet med en minskning på 3,3 miljarder kronor är baserat på regeringens scenario för en djup och långvarig kris, medan en

möjlig minskning på 1,3 miljarder bygger på konjunkturinstitutets prognos den 29 april. Att en minskning kommer att ske är således ett troligt scenario som oroar många civilsamhällesaktörer.

På samma sätt kan en situation uppstå där andra biståndsgivande länder bidrar mindre, till exempel genom att en försvagad ekonomi innebär mindre summor i givandet. Detta är stora riskfaktorer för samhällen som redan är mycket sårbara på grund av en ekonomi som är beroende av export och internationella investeringar, samtidigt som nöden ökar som en följd av pandemin.

I sin analys påpekade CONCORD Sverige att den ekonomiska utvecklingen är en förklaring, men att politiska prioriteringar fortfarande är den största enskilda faktorn för hur stort biståndet blir. Andra påverkansfaktorer som nämns är värdeminskningen av den svenska kronan gentemot den amerikanska dollarn, något som enligt analysen redan har minskat värdet på biståndet med flera miljarder kronor.

Kopplat till analysen över det framtida biståndet publicerade CONCORD Sverige även kommentarer från aktörer inom det internationella utvecklingssamarbetet. Där beskrevs bland annat följande:

- "Att biståndet riskerar att minska när det behövs som mest är något som oroar mig djupt", säger Helena Thybell, generalsekreterare på Rädda Barnen.
- "I flera länder ser vi också hur regeringar utnyttjar coronakrisen för att försvaga rättsstaten och demokratin. Därför är det särskilt viktigt i spåren av covid-19 att den demokratisatsning som Sverige har startat inte prioriteras ner om biståndet minskar", menar Anna Stenvinkel, generalsekreterare på ForumCiv (tidigare Forum Syd).
- "Afghanistan har tagit steg mot utveckling, ökad tillgång till skola, sjukvård och stärkta rättigheter för kvinnor och flickor. Det är förutsättningar för en fredlig utveckling som inte får gå förlorade", förklarar Andreas Stefansson, generalsekreterare på Svenska Afghanistankommittén.
- "Fattiga och marginaliserade människor är de mest sårbara för såväl coronaviruset, utarmningen av den biologiska mångfalden som klimatförändringarnas konsekvenser. Därför behövs klimat- och miljöbistånd i dagsläget mer än någonsin", säger Karin Lexén, generalsekretare på Svenska Naturskyddsföreningen.
- "Vi måste ta lärdom av arbetet mot ebolaviruset i Västafrika och inkludera religiösa ledare i de olika insatserna. Det är särskilt viktigt i länder där det finns misstro mot

internationella institutioner och nationella myndigheter”, kommenterade Anders Malmstigen, generalsekreterare på Svenska missionsrådet.

Vid sidan av analysen har CONCORD Sverige även sänt ett brev till landets riksdagsledamöter för att ytterligare betona vikten av svenska insatser ifråga om internationellt utvecklingssamarbete och perspektiv som organisationen anser är nödvändiga i det framtida arbetet. I ett annat uttalande, den 5 juni, lyfte 24 organisationer¹ samordnade av CONCORD Sverige vikten av att EU anlägger ett jämställdhetsperspektiv i arbetet mot pandemin.

I opinionsbildningen kring coronapandemins möjliga effekter globalt kan det öppna brev som RFSU tillsammans med 99 andra internationella civilsamhällesorganisationer publicerade den 8 april också nämnas. Där menade organisationerna att europeiska regeringar måste säkra tillgången till säker abort. Undertecknarna påpekade att de länder där aborträtten inte finns eller är starkt begränsad behöver reformera sina system, samtidigt som det också understryks att tillgången till en god reproduktiv hälsa och aborter måste säkras även i länder där abort är lagligt eftersom hindren har ökat till följd av pandemin. En viktig del i detta är att inte klassa abortvård som en hälsoinsats som kan vänta eller nedprioriteras som mindre akut.

Bland de frågor och utmaningar som uttrycks i civilsamhället har demokrati- och rättighetsfrågor en central roll. ForumCiv varnade redan den 27 april för att många auktoritära regimer i världen använder pandemin för att tillskansa sig än mer makt, bland annat genom attacker mot oppositionella, ökat polisvåld och censur. Till följd av detta manade ForumCiv regeringen att använda demokratisatsningen till att säkra att demokratin och de mänskliga rättigheterna inte försvagas globalt till följd av pandemin.

I ForumCivs arbete har förtydliganden ifråga om möjliga ändringar i biståndsprojekten också tagit plats. Ett sådant område är att ändrade åtgärder i projekt relaterade till pandemin inte behöver bidra till det ursprungliga projektet eller programmet. Detta visar att det har funnits ett behov av information och klargöranden i civilsamhällets omställning för att stötta samhällen i dess arbete mot pandemins verkningar.

¹ Undertecknarna företrädde följande organisationer: Rädda Barnen, Individuell människohjälp, Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Afrikagrupperna, Kvinna till kvinna, WWF, Hand in Hand Sweden, PRO Global, MÄN, FIAN Sverige, Operation 1325, Sveriges kvinnolobby, Diakonia, Wateraid Sverige, Union to Union, RFSU, Olof Palmes internationella center, Plan International Sverige, Läkare i världen, Act Svenska kyrkan, We Effect, Svalorna Latinamerika, Svalorna Indien Bangladesh och Myright.

Information och insatser från offentliga aktörer

En betydande förändring för civilsamhällets organisationer inom biståndsområdet var att kravet på egeninsatser för ideella föreningar inom biståndsområdet upphävdes för resten av 2020. Detta meddelades av regeringen den 16 april och innebär att civilsamhällets självfinansiering på upp till tio procent tillfälligt slopas. Förändringen har varit betydande eftersom myndigheters restriktioner har gjort civilsamhällets insamlingar svåra att genomföra. Samtidigt meddelade Peter Eriksson, minister för internationellt utvecklingssamarbete, att Sida också ska analysera om civilsamhälleaktörer har ett behov av ökad flexibilitet för att kunna agera inom humanitärt bistånd, men också i det långsiktiga utvecklingssamarbetet.

Inom ramen för den tidigare nämnda demokratisatsningen bjöd utrikesministern Ann Linde och ministern för internationellt utvecklingssamarbete Peter Eriksson in relevanta organisationer i Sverige för att samtala om pandemins påverkan på det globala arbetet för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.² Vid mötet den 26 maj uppges organisationerna ha noterat Sveriges snabba agerande genom utvecklingssamarbetet (mer om detta nedan), samt utrikesministerns engagemang och kommunikation ifråga om mänskliga rättigheter.

Inom ramen för de offentliga satsningarna för att motverka effekterna av pandemin globalt har Sida kommunicerat kring följande omfördelningar och tillskjutna medel:

- Den 1 juni kommunicerade Sida att bistånd omfördelas för att stötta bland annat hbtq-personer samt människor som lever med hiv. Stödet riktas till redan utsatta grupper som riskerar att drabbas särskilt hård av pandemins olika effekter.
- Den 29 april meddelade Sida att HelpAge International, ett nätverk med organisationer i 85 länder, får extra stöd. Nätverket har utarbetat riktlinjer för äldre samt för vårdpersonal om hur man minskar smittspridning. Det extra stödet innebär att 4,3 miljoner kronor går till insatser som riktas till att mota pandemins effekter.
- Den 16 april kommunicerade Sida att myndigheten avsätter 20 miljoner kronor i extra stöd för att förbättra tillgången till preventivmedel, abortprodukter och rådgivning i östra och södra Afrika.
- Den 8 april meddelade Sida att myndigheten har beslutat att bidra med 70 miljoner kronor till FN:s gemensamma appell för arbetet med att stoppa spridningen av

² Organisationerna som deltog vid mötet var följande: Amnesty Sverige, Civil Rights Defenders, Kvinna till kvinna, Reportrar utan gränser, Union to Union, MR-fonden och RFSL.

coronaviruset. Sida informerade också om att Internationella Rödakorskommittén får 30 miljoner kronor i samband med detta.

- Den 6 april informerade Sida att Sverige tillsammans med andra länder i en särskild utbildningsfond (Global Partnership for Education) beslutat att omfördela ett utbildningsstöd för att barn i låginkomstländer inte ska missa skolgång.

Övrigt

NOD möter

Sedan det förra veckobrevet har följande publicerats inom ramen för samtalsserien NOD möter:

- Den 10 juni publicerades en intervju med Victoria Engman Broadley, sakkunnig och medlemsrådgivare på Famna, om idéburna aktörers insatser inom välfärdsområdet.

För frågor om utskicket, kontakta NOD:s kansli (info@nodsverige.se)